

Var dzīvot lētāku izejvielu gaidās

Ekonomikas bremzēšanās, ko pastiprina tirdzniecības kari, **neveicina izejvielu cenu kāpumu**

Mārtiņš Apinis

RETORIKA par dažādu tirdzniecības ierobežojumu piemērošanu vai iespējamo piemērošanu nākotnē komplektā ar jau aizsākušos pasaules tautsaimniecības izaugsmes piebremzēšanos veicinājusi arī industriāli nozīmīgu izejvielu cenu samazināšanos pasaules preču biržās.

Pēdējo triju mēnešu laikā kopš marta nogalē sasniegtajiem maksimumiem tādu industriālo metālu kā varš un alumīnijs cenas ir sarukušas attiecīgi vairāk nekā par 5% un 8%.

Investoru veiktās pārdošanas aktivitātes nav metušas likumu arī naftai. Spriedzes palielināšanās Persijas līča reģionā ir veicinoša šī ogļūdeņražu resursa cenas kāpumam, tomēr pēdējā laikā cenas tendence ir bijusi negatīva. Proti, kopš aprīļa beigās sasniegtā pēdējā cenas lokālā maksimuma melnā zelta cena ir sarukusi gandrīz par 16%. Lai arī Persijas un Omānas līči savienojosā Hormuza šauruma rajonā spriedze sasniegusi sen nebijušus apmērus, naftas cena patlaban ir tuvāk pēdējā mēneša zemākajai nekā augstākajai cenai, kas vienlaikus var nozīmēt to, ka biržas procesu finanšu stutētāji cer, ka konflikts neizvērtīsies plašumā, gan arī to, ka ekonomiskais fons nav labvēlīgs tam, lai cena kāptu. Vispārēja izejvielu cenu mazināšanās ir signāls inflācijas kritumam, kas īslaicīgi varētu būt draudzīgs patērētājiem, taču gadījumā, ja šis process ielgst, tas norāda uz problēmām pasaules ekonomikā un, iespējams, vēsta par jaunas ekonomiskās krīzes tuvošanos.

Slikts fons

Baltic International Bank (BIB) investīciju portfeļu pārvaldnieks Konstantīns Goluzins preču biržu cenu izmaiņu kontekstā pievērsis uzmanību pēdējā laikā sarežģītajām ASV un Ķīnas ekonomiskajām attiecībām. «Izejvielu cenu atvērtos tirgos ietekmē to piedāvājums un pieprasījums. Piemērojot kādai no izejvielām nodokli, šis nodoklis tiek pārlūkts uz patērētāju. Līdz ar to palielinās preču gala cena, un tādējādi samazinās patērētāju iespēja un vēlme pirkt gala produktu, tā samazinot kopējo pieprasījumu. Tas savukārt noved pie zemāka izejvielu pieprasījuma, samazinot cenu,» skaidro K. Goluzins.

Viņš piebilst, ka, ASV un Ķīnai savstarpēji apmainoties ar jauniem tarifem un publiskiem draudiem, cenas ir samazinājušās ne tikai tām izejvielām, kurām draud nodoklis kādā no valstīm, bet arī visām pārējām. Pēc eksperta domām, ASV un Ķīnas konflikts ir solis prom no globalizācijas, kas ir bijusi pa-

▲ «NAV sagaidāms, ka tādu izejvielu kā nafta, varš un alumīnijs cenas tuvākajā laikā varētu augt, jo ir acīmredzami pasaules ekonomikas atdzišanas tempi. Pretēja aina ir vērojama attiecībā uz zelta cenu. Zelts agrāk un daļēji arī šodien tiek uzskatīts par aktīvu, kuru pērkot var izvairīties no krīzes riskiem,» skaidro *Baltic International Bank* investīciju portfeļu pārvaldnieks Konstantīns Goluzins.

FOTO - KRISTAPS KALNS, DIENAS MEDIJA

Izejvielu tirgiem galvenais jautājums ir globālās ekonomikas pieauguma temps. Andris Lāriņš

saules ekonomikas dzinējspēks daudzus gadus. «Ieviešot nodokļus un ierobežojot tirdzniecību, abu valstu ekonomika zaudēs, kas izpaudīsies iekšzemes kopprodukta pieaugumu tempu samazinājumā. Ņemot vērā, šo abu valstu nozīmi pasaules kopējā ekonomikā, samazināsies arī pasaules ekonomikas izaugsmes tempi. Šī iemesla dēļ daudzu izejvielu cenas ir kritušas, jo pieprasījuma pieaugums pēc tām tuvākajā laikā nav sagaidāms,» situāciju vērtē BIB finanšu tirgus speciālists.

Runājot par notiekošo preču biržās, K. Goluzins teic, ka cenas lielākai daļai no izejvielām ir kritušas un, viņaprāt, visdrīzāk turpinās kristies. Pēc BIB eksperta domām, ja netiks atrisinātas domstarpības starp ASV un

Ķīnu, kā arī ASV un Eiropas Savienības (ES) starpā, tad ekonomikas izaugsmes tempi palēnināsies un pieprasījums pēc ražošanā nepieciešamajām izejvielām nepieaugs. Vienlaikus, pēc eksperta teiktā, pretēja aina ir vērojama ar zelta cenu, kas tiek uzskatīts par aktīvu, kuru pērkot var izvairīties no krīzes riskiem. Paredzams, ka šī aktīva cena varētu pieaugt, spriež K. Goluzins.

Ķīnas faktors

Savukārt *SEB bankas* Finanšu tirgus pārvaldes vadītājs Andris Lāriņš pievērsis uzmanību Ķīnas ekonomisko norišu lielajai ietekmei uz cenām pasaules izejvielu tirgos. Tas skaidrojams ar to, ka pasaules otrā lielākā ekonomika ir daudzu šo resursu lielākā patērētāja. Atsaucoties uz Pasaules Tērauda asociācijas 2017. gada datiem, eksperts teic, ka Ķīna patērē 50% no visa globālā tērauda patēriņa. Citi dati liecinot, ka šī valsts patērējusi arī pusi no visas pasaules vara un ogļu patēriņa, savukārt niķeļa patēriņā tās īpatsvars ir bijis pat 56%, bet cementa patēriņā – 59%. Tādējādi to pasaules izejvielu ražotāju un investoru labklājība, kuri pērk biržās dažādus preču kontraktus vai no tiem atvasinātos finanšu instrumentus, ir atkarīga no tā, kāda būs Ķīnas ekonomiskā veselība.

Pēc A. Lāriņa domām, šobrīd izejvielu tirgum cenu

pieauguma risku veido triju faktoru kombinācija – Ķīnas ekonomikas izaugsmes tempu pazemināšanās, naftas cenu uzvedība un ģeopolitiskie riski (ES politika un ASV tirdzniecības kari). *SEB bankas* eksperts uzskata, ka vēl svarīgāks par Ķīnas jautājumu ir globālās ekonomikas izaugsmes jautājums. Liela daļa ekonomistu un organizāciju (arī Starptautiskais Valūtas fonds un OECD) pavasarī pazemināja savas iepriekš izteiktās ekonomikas izaugsmes prognozes gan globālajai ekonomikai, gan virknei lielāko tirgus dalībnieku (ASV, eirozonai, Ķīnai un citām.). Tieši šis pesimisms bija galvenais aprīlī un maijā novērotā izejvielu cenu krituma iemesls.

«Ja runā par Ķīnu, svarīga ir gan valsts iesaistīšanās – strukturālās reformas, kredīttēšanas politika –, gan eksporta pārorientēšanās uz citām valstīm, lai kompensētu ASV un Ķīnas tarifu radītās sekas, gan tas, kas notiks ar nacionālās valūtas renminbi jeb CNY cenu. Ja Ķīnas naudas vērtība pazemināsies, tas palīdzēs Ķīnas eksportētājiem: dolāra cena kopš aprīļa no 6,7 CNY līmeņa pakāpusies līdz 6,9 CNY līmenim, kas ir aptuveni 3% liels kāpums, un kopumā tirgus sagaida turpmāku CNY vērtības samazināšanos, kas dolāru var pacelt virs 7 CNY atzīmes tuvākajās nedēļās un līdz pat 7,5 CNY līmenim nā-

kamo 12 mēnešu laikā,» Ķīnas valūtas vērtības potenciālo virzību ieskicē A. Lāriņš.

Viņš piebilst, ka Ķīnas ekonomikas pārorientēšanās no industriālas ekonomikas uz pakalpojumu ekonomiku un fokusēšanās uz kvalitāti, nevis kvantitāti jau labu laiku maina izejvielu tirgus norises, kas rada investoru pārslēgšanos no metāliem uz energoresursiem un, pieaugot vietējai pirkspējai, arī uz augstas kvalitātes pārtiku. Tas attiecīgi arī ietekmē un turpinās ietekmēt šo izejvielu cenu tendences.

Jāpērk zelts?

Jautāts par potenciālajām cenu pārmaiņām, K. Goluzins teic, ka nav sagaidāms tas, ka tādu izejvielu kā nafta, varš un alumīnijs cenas tuvākajā laikā varētu augt, jo ir acīmredzami pasaules ekonomikas atdzišanas tempi. «Protams, vienmēr ir šoks tad, kad piegādes vai ieguves tempi kādai no izejvielām var strauji samazināties, ar to ietekmējot izejvielu cenu. Zelta cena tuvākajā laikā drīzāk varētu augt nekā krist, jo daudzi joprojām to izmanto kā drošu aktīvu, lai izvairītos no finanšu tirgus svārstībām,» spriež BIB eksperts.

Arī A. Lāriņš un *Rietumu Asset Management* analītiķis Konstantīns Šeļegs norāda uz dzelteno metālu. A. Lāriņš uzsver, ka izejvielu tirgiem kopumā svarīgs faktors ir

Izmaiņas

Atsevišķu populārāko izejvielu cenu pārmaiņas triju mēnešu laikā līdz 25. jūnijam

- Zelts: plus 7,1%
- Sudrabs: mīnus 0,9%
- Niķelis: mīnus 1,2%
- Alumīnijs: mīnus 2,9%
- Brent nafta: mīnus 4,2%
- Varš: mīnus 4,3%
- Alva: mīnus 10,9%

Avots: Investing.com

globālās ekonomikas pieauguma temps. Viņš teic, ka turpinājums investoru riska apetītes samazinājumam var «pabakstīt» zelta cenu. Kopš aprīļa dzeltenā metāla cena pieaugusi apmēram par 5% līdz 1340 dolāriem par Trojas unci. K. Šeļegs teic, ka zelta cena pakāpusies, pateicoties ģeopolitiskās spriedzes pieaugumam un ASV Centrālās bankas mājiem par procentu likmju samazinājumu. Vienlaikus ir arī vairāki lokāli faktori, kas ietekmējuši izejvielu cenu kāpumu. Pēc K. Šeļega teiktā, dambja sabrukšana Brazīlijā un nelabvēlīgi laikapstākļi Austrālijā sekmējuši dzelzsrūdas cenas palielināšanos. Savukārt palādijs cena pieaugusi, pateicoties izmaiņām transportlīdzekļu izmešu regulējumā, elektromobiļu ražotāju palielinātajam pieprasījumam un kopējam deficitam tirgū.●